

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

“Οι στρατηγοί θέλουν τη νίκη, οι αξιωματικοί περισσότερα γαλόνια και οι στρατιώτες νόστιμη σούπα” έλεγε ο Μ. Ναπολέον. Όμως σήμερα τι ισχύει; Τι θέλουν οι σημερινοί “στρατιώτες”, “αξιωματικοί”, και “στρατηγοί”, ώστε να δικαιώνουν τον “στρατηλάτη” τους στις καθημερινές μάχες που δίνει. Τι αλήθεια πρέπει να χρησιμοποιήσει ο ίδιος ο “στρατηλάτης” ώστε να επιτευχθεί ο στατηγικός του στόχος, ώστε να βγαίνει νικητής όχι μόνο από τις μάχες αλλά κυρίως από τον πόλεμο; Πώς ο “στρατηλάτης” και οι “στρατηγοί” του θα οδηγήσουν την επιχείρησή τους στην επιτυχία;

Κατά καιρούς πολλά έχουν γραφεί για την διοίκηση και το πώς αυτή μπορεί να γίνει πιο αποτελεσματική και προσοδοφόρα για την επιχείρηση. Οι θεωρίες είναι πολλές και βέβαια εναπόκειται στα στελέχη των επιχειρήσεων να επιλέξουν αυτές, οι οποίες εφαρμοζόμενες θα μεγιστοποιήσουν την αξία της επιχείρησής τους.

Τα τελευταία όμως χρόνια, ο έντονος ανταγωνισμός που έχει παρουσιασθεί σε παγκόσμια κλίμακα έχει πυροδοτήσει το ενδιαφέρον των υψηλόβαθμων στελεχών (managers) των επιχειρήσεων για υιοθέτηση στρατιωτικών μοντέλων και ειδικότερα τακτικών οι οποίες είτε εφαρμόστηκαν επιτυχώς στο πεδίο των μαχών από μεγάλους στρατηγούς, είτε περιγράφονται από διακεκριμένους θεωρητικούς του πολέμου όπως ο Sun Tsu, ο Carl von Clausewitz κ.ά.

Ο παραλληλισμός πολέμου και στρατιωτικών μαχών με τον σκληρό ανταγωνισμό των επιχειρήσεων δεν άργησε να γίνει και επίσημα. Οι Kotler και Singh στην δημοσίευση που έκαναν με τίτλο «Marketing warfare in 1980's», διατύπωσαν ένα αριθμό από ρυθμιστικές στρατηγικές για επιθετικό και αμυντικό

πόλεμο μεταξύ των επιχειρήσεων¹. Ενώ η δημοσίευση των Ries και Trout του “Marketing warfare” ήρθε να επισφραγίσει αυτό τον παραλληλισμό αυτή την φορά με μεγαλύτερη έμφαση στον πόλεμο marketing των επιχειρήσεων².

Δεν είναι όμως μόνο ο πόλεμος και οι στρατιωτικές μάχες οι πηγές από όπου μπορούν οι σημερινοί managers να διδαχθούν και να αντλήσουν παραδείγματα. Η γνωστή φράση του C.Clausewitz «πόλεμος είναι απλώς η συνέχιση της πολιτικής με άλλα μέσα», υπονοεί ότι η στρατιωτική στρατηγική αποτελεί μέρος του ευρύτερου πολιτικού σχεδίου και ότι όλοι οι πόροι των αντιμαχόμενων, πρέπει να επιστρατεύονται με σκοπό την επίτευξη των πολιτικών αντικειμενικών σκοπών του πολέμου. Η επίτευξη λοιπόν των πολιτικών σκοπών είναι η μέγιστη προτεραιότητα. Αυτή επιτυγχάνεται με στρατηγικό σχεδιασμό τόσο των πολεμικών επιχειρήσεων όσο και τον πολιτικών ελιγμών.

Έχοντας υπ’ όψη τα παραπάνω, στην παρούσα μελέτη θα ασχοληθούμε με δύο μεγάλες φυσιογνωμίες της παγκόσμιας ιστορίας, τον Μ. Αλέξανδρο και τον Αττίλα. Μέσα από την παράθεση των γεγονότων θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε την στρατηγική τους, τις επιλογές τους και τον τρόπο με τον οποίο διαχειρίστηκαν τις κρίσιμες καταστάσεις που αντιμετώπισαν, προκειμένου να πραγματοποιήσουν επιτεύγματα τα οποία κανένας μέχρι εκείνη την στιγμή δεν μπορούσε να φανταστεί ότι είναι ικανοί να επιτύχουν.

Η μελέτη μας δεν θα επικεντρωθεί μόνο στα στρατιωτικά τους επιτεύγματα. Σαν σκοπό θα έχει την ανάλυση της στρατηγικής τους και τους τρόπους με τους οποίους επιχείρησαν την εφαρμογή της. Θα αναφερθούμε στο κατά πόσο εκπληρώθηκαν οι πολιτικοί τους σκοποί μέσα από τις πολεμικές και πολιτικές τους προσπάθειες. Μελετώντας τα έργα και τις ημέρες τους, θα προσπαθήσουμε να εκμαιεύσουμε τις στρατηγικές που μπορούν να τύχουν εφαρμογής από την σημερινή επιχείρηση για την επίτευξη των στόχων της, είτε στο δικό της πεδίο μάχης (την ελεύθερη αγορά), υιοθετώντας τις πολεμικές

---

¹ P. KOTLER, .P.SINGH, Marketing warfare in 1980's, σσ. 30-41, Journal of Business Strategy, 1981

² A.RIES, J. TROUT, Marketing warfare, σσ. 30-41, McGrawHill Book, 1986

τακτικές τους, είτε στην εφαρμοζόμενη πολιτική της επιχείρησης υιοθετώντας τους πολιτικούς τους ελιγμούς.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Προτού ξεκινήσουμε την ανάλυση της εκστρατίας του Μ. Αλεξάνδρου και του Απίλα θα περιγράψουμε σύντομα την διάρθρωση της μελέτης αυτής καθώς και ορισμένα εργαλεία στρατηγικής ανάλυσης που θα χρησιμοποιηθούν προκειμένου να γίνει κατανοητή η αξία και το μέγεθος του επιτεύγματος των δύο μεγάλων ανδρών τόσο σε στρατιωτικό όσο και σε πολιτικό επίπεδο.

Η παρούσα μελέτη αρχίζει με την αναφορά στα ιστορικά στοιχεία που αφορούν τις ζωές και τις εκστρατείες τους. Η όλη αναφορά σε αυτές είναι περιεκτική και σκοπός της είναι να γίνει κατανοητή η στρατηγική σκέψη που ανέπτυξαν σε σχέση με τις καταστάσεις που αντιμετώπισαν, οι αποφάσεις τους και η εφαρμογή αυτών. Μετά την παράθεση των ιστορικών στοιχείων γίνεται αναφορά στην υψηλή στρατηγική τους. Θεωρήθηκε απαραίτητη η αναφορά στην υψηλή στρατηγική τους διότι μέσα από αυτή μπορούμε να καταλάβουμε την επίτευξη ή όχι, όλων των διαστάσεων που συνθέτουν τους στρατηγικούς τους στόχους.

Ως υψηλή στρατηγική ενός κράτους, χαρακτηρίζεται η χρησιμοποίηση όλων των διαθέσιμων μέσων από αυτό, προκειμένου να επιτευχθούν οι τιθέντες μακροπρόθεσμοι πολιτικοί σκοποί του, εν όψει ενδεχόμενης ή ήδη εξελισσόμενης σύγκρουσης³. Με άλλα λόγια, ο ρόλος της υψηλής στρατηγικής είναι ο συντονισμός και η διεύθυνση όλων των πηγών ενός κράτους για την επίτευξη των πολιτικών σκοπών του.

Η έννοια της υψηλής στρατηγικής σε μία ένοπλη σύρραξη περιλαμβάνει το σύνολο των μέσων που χρησιμοποιούν οι αντίπαλες πλευρές για την προώθηση των πολεμικών τους στόχων και έχει πέντε επιμέρους διαστάσεις⁴.

---

³ Α. ΠΛΑΤΙΑΣ, Διεθνείς Σχέσεις και Στρατηγική στον Θουκυδίδη, σ. 84, εκδ. Εστία, 2000

⁴ Χ. ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική, σ. 17, Εκδόσης Ποιότητας, 2001

Αυτές οι διαστάσεις θα χρησιμοποιηθούν και στην παρούσα μελέτη για την ανάλυση της υψηλής στρατηγικής του Μ. Αλεξάνδριου και του Αττίλα. Αυτές είναι:

(α) η *στρατιωτική στρατηγική*, αναφέρεται στη χρήση ένοπλης βίας από ξηρά, θάλασσα και αέρα, προκειμένου να υλοποιηθούν οι πολιτικοί σκοποί που έχουν τεθεί, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι η ένοπλη βία καθίσταται αυτοσκοπός. Αντιθέτως μάλιστα, το βέλτιστο θα ήταν η πολιτική βούληση του αντιπάλου να καμφθεί χωρίς προσφυγή σε ένοπλη σύγκρουση. Η χρήση λοιπόν, όλων των υφισταμένων στρατιωτικών μέσων ενός κράτους για την υλοποίηση των πολιτικών του στόχων, κατά την διάρκεια μιας σύγκρουσης, αποτελεί την στρατιωτική στρατηγική αυτού του κράτους και ο τρόπος με τον οποίο τα στρατιωτικά μέσα χρησιμοποιούνται σε μια μάχη, ανεξαρτήτως κλιμακίου, για την επίτευξη των αντικειμενικών σκοπών της μάχης αυτής, αποτελεί την τακτική του υπ' όψιν κλιμακίου. Στην παρούσα ανάλυση θα γίνει αναφορά στην στρατιωτική στρατηγική που υιοθετήθηκε γενικώς, αλλά και ιδιαίτερη αναφορά στα στρατηγικά αποτελέσματα ορισμένων μαχών-σταθμών.

(β) η *οικονομική διάσταση*, αναφέρεται στη υλική υποστήριξη του πολέμου, που έχει να κάνει αφ' ενός μεν, με την συνολική χρηματοδότηση των οικείων ενόπλων δυνάμεων και αφ' ετέρου, με την παρεμπόδιση της οικονομικής δυνατότητας του αντιπάλου να χρηματοδοτήσει τις δικές του ένοπλες δυνάμεις.

(γ) η *εσωτερική πολιτική*, αναφέρεται στο κατά πόσον η κοινωνία ενός κράτους πείθεται και υποστηρίζει ενεργά την επιλεγείσα υψηλή στρατηγική του κράτους και κατά πόσο είναι ενωμένη στην υποστήριξη αυτής της υψηλής στρατηγικής. Η υποστήριξη των πολεμικών προσπαθειών ενός κράτους από τον πληθυσμό του, η εσωτερική νομιμοποίηση δηλαδή των πολιτικών στόχων του πολέμου είναι σημαντικό να εξασφαλίζεται σε βάθος χρόνου και αυτό εξαρτάται από το διακύβευμα του πολέμου. Πράγματι είναι πολύ πιο εύκολο να επιτευχθεί η μακρόχρονη εσωτερική νομιμοποίηση ενός αμυντικού πολέμου υπέρ του πατρίου εδάφους, από έναν ιμπεριαλιστικό πόλεμο ή άλλες ασαφείς πολεμικές προσπάθειες που δεν έχουν να κάνουν με την στενή πολιτική άμυνας και ασφάλειας ενός κράτους (π.χ. ειρηνευτικές αποστολές, ανθρωπιστικές επεμβάσεις κλπ.).

(δ) η *διεθνή νομιμοποίηση*, αναφέρεται στο κατά πόσον οι πολεμικοί σκοποί, αλλά και τα πολεμικά μέσα είναι συμβατά και γενικώς αποδεκτά, με βάση τις εκάστοτε επικρατούσες διεθνείς αξίες, με την έννοια ότι μια διεθνώς νομιμοποιημένη πολεμική προσπάθεια θα βρει λιγότερα εμπόδια και περισσότερη ανοχή στην υλοποίησή της. Το κύριο μέλημα των εμπολέμων είναι η παρουσίαση της πολεμικής τους προσπάθειας ως υπέρμαχης διεθνώς αναγνωρισμένων πολιτικών αγαθών, όπως η δημοκρατία, η καταπολέμηση της τρομοκρατίας κλπ.

(ε) η *διπλωματία*, αναφέρεται στην προσπάθεια που καταβάλουν τα κράτη να επιτύχουν συμμαχίες (στο εσωτερικό και στο εξωτερικό) που έμμεσα ή άμεσα θα διευκολύνουν την πολεμική τους προσπάθεια ή θα δυσχεράνουν την αντίστοιχη πολεμική προσπάθεια του αντιπάλου. Αυτό το οποίο επιχειρεί να πετύχει ένα κράτος με τις διπλωματικές του προσπάθειες είναι ο συγκερασμός του οικείου εθνικού συμφέροντος με τα εθνικά συμφέροντα άλλων δυνάμεων, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ενεργή ή έμμεση υποστήριξή τους στον διεξαγόμενο αγώνα ή στην χειρότερη περίπτωση η ουδέτερη στάση τους έναντι των εμπολέμων.

Μετά την ανάλυση της υψηλής στρατηγικής θα προχωρήσουμε στην αξιολόγηση αυτής. Η αξιολόγηση της οποιασδήποτε υψηλής στρατηγικής πρέπει να πληρεί πέντε κριτήρια με διαχρονική αξία και εφαρμογή⁵, τα οποία θα χρησιμοποιήσουμε και εμείς στην μελέτη μας. Αυτά είναι:

(α) *Καταλληλότητα*, αναφέρεται στο κατά πόσον μια υψηλή στρατηγική είναι προσαρμοσμένη ή όχι με ό,τι συμβαίνει στο διεθνές περιβάλλον και συμβατή με τις εσωτερικές πολιτικές εξελίξεις έτσι ώστε να εκμεταλλεύεται τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται και ταυτόχρονα να είναι πάντα εντός των ορίων της εσωτερικής νομιμοποίησης.

(β) *Εσωτερική συνοχή*, αναφέρεται στο κατά πόσον οι επιμέρους πτυχές της αλληλοσυμπληρούνται ή αλληλοϋπνομεύονται.

(γ) *Αποδοτικότητα*, αναφέρεται στο κατά πόσον τα μέσα υλοποίησης της επιλεγείσης υψηλής στρατηγικής προωθούν τους πολιτικούς σκοπούς που αυτή καλείται να εξυπηρετήσει, κατά τον αποδοτικότερο τρόπο.

---

⁵ Χ. ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική, σ. 33, Εκδόσης Ποιότητας, 2001

(δ) *Συσχετισμός ικανοτήτων και στόχων*, αναφέρεται στο κατά πόσον οι τιθέντες στόχοι της υψηλής στρατηγικής μπορούν να υποστηριχθούν επαρκώς από την γενικότερη ικανότητα της χώρας. Εδώ ακριβώς τοποθετείται το πρόβλημα της «στρατηγικής υπερεπέκτασης», η οποία διαχρονικά απετέλεσε την κύρια αιτία κατάρρευσης μεγάλων δυνάμεων που αντιμετώπιζαν ανερχόμενες αντίπαλες δυνάμεις⁶.

(ε) *Αντοχή σε σφάλματα*, αναφέρεται στο κατά πόσον μια μακροπρόθεσμη υψηλή στρατηγική είναι σε θέση να αντεπεξέλθει σε συγκυριακές ατυχίες και σφάλματα, χωρίς αρνητικές συνέπειες που να θέσουν σε κίνδυνο ολόκληρο το οικοδόμημα του στρατηγικού σχεδιασμού.

Με την χρήση των παραπάνω θα προσπαθήσουμε να αναλύσουμε τα επιτεύγματα Μ. Αλεξάνδρου και Απίλα τα οποία τους κατέστησαν δημοφιλείς στην παγκόσμια ιστορία.

Στο προτελευταίο κεφάλαιο θα αναλύσουμε το μοντέλο στρατηγικής που ακολούθησαν οι δύο άνδρες και με ποιο τρόπο το μοντέλο αυτό μπορεί να υιοθετηθεί από την σημερινή επιχείρηση για να την αναδείξει στην αγορά, ενώ στο τελευταίο γίνεται μνεία σε συγκεκριμένες αποφάσεις του Μ. Αλέξανδρου και του Απίλα, που ήταν σημαντικές για την επίτευξη του όλου εγχειρήματος τους και από τις οποίες οι σημερινές επιχειρήσεις μπορούν να παραδειγματιστούν.

Τέλος, και όσον αφορά την ορολογία που θα χρησιμοποιηθεί, πρέπει να επισημανθεί ότι κατά την διάρκεια της περιόδου που θα αναλύσουμε και αφορά τον Απίλα, η Ρωμαϊκή αυτοκρατορία είχε χωριστεί σε Ανατολική και Δυτική. Η Ανατολική αυτοκρατορία αναφέρεται από τους σύγχρονους ιστορικούς ως «Βυζαντινή Αυτοκρατορία» και με αυτόν τον όρο θα αναφερθεί και στην παρούσα μελέτη. Ωστόσο ο όρος αυτός επινοήθηκε από Δυτικούς ιστορικούς μετά την άλωση της Κωνσταντινουπόλεως, ενώ κατά την διάρκεια της πολύχρονης ύπαρξής της κανένας δεν την ήξερε με αυτό τον όρο είτε εντός είτε εκτός των συνόρων της⁷.

---

⁶ Ρ. KENNEDY, Η Άνοδος και η Πτώση των Μ. Δυνάμεων, εκδ. Αξιοτέλλη, 1991.

⁷ Χ. ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Βυζαντινή Υψηλή Στρατηγική, σ. 37, Εκδόσης Ποιότητας, 2001